

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 190
כסלו תשע"ט

מוקד העירוב
בארץ הקודש
054-84-833-20

המכשיר המיוחד, ורק ע"י אדם שידוע איך לבדוק, מנהל הסמינר פנה למוקד העירוב אופן אישי, וביקש שלמרות המרחק הגדול, נמצא מישהו שיסע במיוחד לבדיקת המתחם, גם אם המחיר יהיה יותר גבוה, כי זה מאחריותו לדאוג לכשרות הראויה, וזה חלק בלתי נפרד מהוצאות הפעילות של הבנות.

לחי שצמח מעליו שיה מטפס

המוקד שלח ביום חמישי בודק עירובין מוסמך, שנסע במיוחד לרמת הגולן לבדוק את המתחם. ומדד את הלחיים, ובדק מה שהיה צריך לבדוק. באחד הלחיים גדל צמח מטפס סביב לעמוד, ובמשך הזמן הוא התרחב ועמד מעל הלחי. בענין זה הוראת הפוסקים שהוא דומה למש"כ המשנ"ב (סי' שס"ג ס"ק ק"ב) שאם יש גג המפסיק בין הלחי לחוט, הוא פוסל את צורת הפתח ואת העירוב, [וכיון שהעמוד היה עקום, צריכים את כשרות הלחי שלפניו].

הבודק התקשר למוקד ואמר בשמחה שהוא לא בא לחינם, כי באמת היתה בעיה בעירוב, והוא גזם את השיחים וסידר את העירוב. והנה יש לציין שגם אם הוא לא היה מוצא בעיה, בכל זאת הוא לא בא לחינם, משום שעל פי הלכה יש חיוב בדיקה של העירוב כל פעם מחדש, כיון שעירוב הוא דבר המתקלקל, ובלי זה אסור לטלטל, ואת דין הבדיקה הוא קיים גם אם לא מצא שום בעיה. מ"מ זה נתן לו את ההרגשה שהוא הכשיר את העירוב, ובזכותו מאות בנות יקיימו שמירת שבת בהידור.

גדר חזקה שהתברר שהיתה פסולה

הבודק חשב שסיים את המלאכה, אבל ביקשנו ממנו שיעבור גם על הגדר, לפני שנותנים הכשר. באמצע הסיבוב הוא מתקשר ומספר על בעיה חמורה ביותר. הגדר טובה וחזקה, היא לא נשברה ולא התעקמה, אבל מתחתיה נסחף החול ונעשה חלל של יותר משלשה טפחים, וא"כ הגדר היא מחיצה תלויה, שאינה כשרה כלל. אמנם אם מדובר בקטע קטן, לפעמים ניתן להתיר אותו ע"י עומד מרובה על הפרוץ, אבל במקרה זה הבעיה היתה בסיבוב של הגדר. וזה נחשב פירצה בקרן זוית, שלא מועיל בה עומד מרובה, כמבואר בשו"ע (סי' שס"א ס"ב). נוסף לכך החלל נמשך על פני יותר מחמשה מטרים שהם יותר מי' אמות, וגם בזה לא נאמר דין עומד מרובה, כמבואר בשו"ע (סי' שס"ב ס"ט). הבודק הביא מיד חוטים, וקשר תחת הגדר כדי לסגור את החלל ע"י לבד, ועי"ז המחיצה אינה תלויה. [ותוך כדי כך ראה שם שאריות של חוטים קרועים, שהיה עוד מישהו שראה פעם את הבעיה וסידר אותה, אלא שזה לא החזיק מעמד].

גדר חזקה שנעשתה תלויה מטפח הגשמים

הבודק כעת שמח עוד יותר, שלולי התיקון הזה העירוב היה פסול ממש. אבל זה פירצה שבכלל לא חשב עליה, מדובר בגדר טובה וחזקה, שבדרך כלל לא צריך ע"פ דין לבדוק אותה [אחרי שבדקו אותה בעבר]. ומ"מ היתה כאן סייעתא דשמיא מיוחדת שנתנה מחשבה להשקיע בכל זאת בדיקה נוספת, ועי"ז זכו לעשות את העירוב כהלכה.

דרוש בדחפיות

אברך שמעונין לקדם את פרויקט המתחמים הכשרים
ע"י עבודה טלפונית בלבד, ללא צורך ביציאה למקומות
המעונין לזכות בזכות הגדולה מתבקש ליצור קשר בטל': 0548483320

שביל למעבר שרחבו פחות מ' אמות

בשבוע זה המשיכו במוקד העירוב בתיקון עירובים שכונתיים, על מנת שיעמדו ברמת הכשרות הטובה הראויה למשפחות אברכים. והפעם בעיר בית שמש. באחד מהעירובים היה שביל ברוחב שני מטר, המשמש מעבר מרחוב שנמצא בתוך העירוב, אל רחוב שנמצא מחוץ לעירוב, והיה צריך

עשיית עירובים מהודרים למתחמים לשבתות

בשבועות האחרונים גובר הביקוש של הציבור לסדר עירוב מהודר במתחמים לקבוצות לשבתות. קבוצות של סמינרים, קבוצות של קהילות חסידים ממקומות שונים, ומשפחות גדולות שעושות שבת חתן וכדומה, כולם רוצים שיהיה עירוב מהודר במתחם. גם כאשר הרבה מבני הקבוצה אינם יודעים בדיוק מהו העירוב, אבל מתוכם יש כאלה שידעיים שצריך לברר, ויודעים את מספר הטלפון שבו מבררים, מתקשרים ושואלים. ובאמת לא על כל מקום יש תשובה מיידית, לא כל המקומות כבר נבדקו. וגם במקומות שנבדקו יש מקומות שיש בהם בעיות חמורות, כגון שההיקף של הגדרות אינו מושלם, או שבשטחים הגדולים הכלולים בתוך הגדר צמחו קוצים ונעשו לקרפיות האוסרים את הטלטול במתחם, ואנשים מבקשים תנו לנו פתרון, היום כבר יום חמישי, ומחר יהיו שם עשרות חרדים, מה אפשר לעשות? אל תשאירו אותם עם מכשול, מדובר במשפחות שמהדרות בכל דבר.

ומה באמת אפשר לעשות? מוקד העירוב רוצה לתת מענה לכולם, רוצה שיהיה מהודר, אבל כל דבר דורש אמצעים. יש אנשים שאינם מוכנים לשלם, רק שומעים שצריך לשלם נסיעה של רכב שיקח את הבודק, הם מיד אומרים שיחשבו על זה, ובזה נגמר הענין. עם מקרים אלו יותר קל להסתדר מבחינה מסוימת, למרות שכואב הלב על המכשול שהם הביאו לעצמם, הביאו קבוצה של עשרות משפחות אברכים שרגילים לא לטלטל, ונותנים אותם במתחם שיש מרחק בין חדר האוכל לבין חדר השינה, והם נאלצים לטלטל את התרנוקות ואת החפצים ממקום למקום, במצב שמן הדין אסור להם לטלטל בו. במצב שאם היה כזה דבר בעירוב של השכונה, היו מודיעים שהוא פסול, ואתם אנשים היו עושים כל מאמץ שלא לטלטל, כי גם במצב שבעירוב של הרבנות מתירים אותו בדיעבד, הוראת רבותינו מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל ומרן הר"נ קרליץ שיבדלח"ט, ועוד רבים מפוסקי זמנינו, שאסור לטלטל בהם. וכל האיסורים האלו נוקפים לחתן הצעיר שבזכותו הביאו את הציבור לכאן, או למוסד שאירגן את השבת כדי להגביר את התמיכה והמוסד. ודאי שלא זו הדרך, ודאי אמוטל על המארגנים להשקיע אלפי שקלים בשביל לא לעשות מכשול כזה. אך לפחות זה לא מוטל עלינו, כי איננו יכולים לפטור את הבעיות של כולם, בלי שהם ישתתפו לפחות בסכום סביב.

אבל כנגדם יש קבוצות שמוכנות להשקיע, מוכנות לסדר את העירוב בצורה טובה, שבאמת יהיה לזכות ולא ח"ו לחובה. ובשבילם מוקד העירוב משתדל להתפרס ולהגיע אל כל המקומות. בס"ד גדלו הבקשות, אבל לא גדלו מספיק המארגנים שמוכנים להשקיע מידי שבוע אנו נקלעים למצבים שאנשים המתארחים מפחדים לבקש מהמארגנים, ומבקשים שיסדרו להם בחינם, או שיגידו להם איך לפתור את הבעיה בעצמם, כאילו אפשר לקשור חוט אחד והכל מסודר.

לצערו עדיין צריך לחזור ולשנן וללמד, מלאכת העירובין היא דבר קשה ומסובך, בגליונות אלו מובאים כל שבוע נידונים הלכתיים על כמה עירובין, ואין לנו פטנט לומר לאנשים דרך הטלפון, איך לעשות ברגע אחד עירוב מהודר. העירוב דורש השקעה דורש מומחיות, צריך לדאוג לכך מראש, לא פחות ממה שדואגים לתכניות ולארוחות הגדולות. ובכל זאת בכל מקרה של שאלה, ניתן לפנות לשאלו ולברר, ונשתדל לתת את המענה לפי האפשרויות שניתן לענות.

תוצאות בדיקת מתחם ברמת הגולן

אחד מהמקומות שהתבקשו לבדוק בשבוע זה, בשביל סמינר מירושלים שנוסע עם התלמידות למתחם ביישוב ברמת הגולן, הישוב כולו מוקף גדר, אבל יש בגדר ובפתחים מספר בעיות שמורידות את רמת הכשרות באופן משמעותי, ולכן עשו לפני כמה שנים, עירוב נפרד למתחם, בהשקעה של כמה אלפי שקלים, שבביל קבוצה מסוימת שהיתה שם. והנה כל עירוב צריך בדיקה, ואי אפשר ע"פ הלכה להסתמך על מה שעשו לפני זמן מה, אבל בעירוב הבנוי בצורה חזקה, מספיק שמישהו יסתכל מעט, ויראה שהוא נשאר עומד. במקרה זה העמודים של העירוב מחוברים בצורה שאינה ישרה, והעמידו לחיים לפנייהם, ולפי התנאים שנמצאים במוקד העירוב, הם במצב שצריך למדוד אם הם מכוונים תחת החוט, אם העמוד לא הוסיף להתעקם וכדומה. דבר כזה אפשר לעשות רק ע"י

כלפי דין לחי וקורה, וכל שכן לענין פירצות שיהיה כך אפילו כשהחצר סמוכה לרחוב. ולפי"ז חצר שהרבים עוברים בה, המעבר עושה פירצה, שצריך לסגור או לעשות בו צורת הפתח. אמנם בנידון זה יש הרבה צדדים לכאן ולכאן, ויש מקרים מסוימים שיש סיבות שישתנה הדין, אך כיון שהפרטים מורכבים מאוד, וגם תלויים במחלוקות שונות, לכן ההוראה הכללית היא בכל העירובים שלא להשאיר פירצות שהרבים בוקעים בהם, אלא לסגורם בצורת הפתח.

פירצה שילדים עוברים בה, ופתרון ע"י גידודי

לפני מספר שנים, היה בעירוב של שכונת זכרון מאיר, חצר שהיתה בגבולות העירוב, והילדים התחילו לעבור דרכה אל הת"ת. בהתחלה טיפסו על הגדר שהיתה עשויה מרשת קלה. וכעבור זמן קצר היא נמנעה ולא נשאר ממנה אפילו מעט. האחראי על העירוב הביא מסגר בכמה מאות שקלים, שיעשה גדר חזקה, שגם אם הילדים יטפסו עליה יום יום, הוא תחזיק מעמד. המסגר עבד הרבה עם ברזלים חזקים, ועשה גדר טובה שבאמת רק מעט ילדים טיפסו עליה, ורובם עזבו את המקום ועברו מסביב דרך הרחובות. אך לא עברו שבועיים, והילדים שברו את הגדר הפשוטה שהיתה בהמשך החצר, והתחילו שוב לעבור דרכה. האחראי עבר שם לבדוק שהגדר שהקימו נשארה, והוא ראה שאכן היא נשארה, אבל הבעיה חזרה למקומה, ע"י הפירצה שפרצה בסמוך לה. בשלב זה הוא הבין שלא יצליח לו לגדור גם אותה כי ישברו את הגדר הסמוכה בצד אחר, ונשאלה השאלה כיצד פותרים את הבעיה. במקרה זה הוא לא היה יכול לעשות צורת הפתח מסיבות טכניות, וחיפש פתרון אחר.

אחד מהאחראים החליט שיש לו רעיון. כיון שרק ילדים עוברים דרך החצר, ולא אנשים אולי זה לא מקבל שם של פירצה שבקעי בה רבים, והוא הלך עם השאלה אל מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א. ומרן השיב לו, שגם דרך של ילדים היא דרך, וגם היא אוסרת את העירוב ועוד אמר, שאפילו אם עוברים שם ללא רשות של בני החצר, ג"כ יש בה דין פירצה שהרבים בוקעים בה. [יש לציין שמרן לא התיר לו מצד שהמעבר דרך חצר אבל אינו יודעים עד כמה הדבר היה מפורש].

למעשה הפתרון היה על פי דין המבואר בגמרא, שאם יש "גידודי", כלומר שנשאר מהכותל גובה של ג' או ד' טפחים, זה מעכב את הרבים מלעבור, ואז אין בעיה של בקיעת רבים. דין זה הובא במשנ"ב שם סק"ט, והוראת הרבנים שיפאלו אם הרבים ימשיכו לעבור שם ולדלג על הגידודים, לא יהיה חיסרון של בקיעת רבים [כדמוכח בסוגיא], כיון שאינו נעשה לדרך הרבים, כאשר יש עיכוב מלעבור. וכיון שכאן נשאר הפרש גובה בין החצרות הסתמכות על זה שישתב "גידודי", ועי"ז בקיעת הרבים לא פסלה את דין העומד מרובה.

עירוב במלון לאנשי המטוס שנהת באתונה

בשבעה זה סערו הרוחות בענין המטוס שהיה בדרכו לארץ ישראל ונחת באתונה שביוון, מחמת שלא היה מספיק להגיע לארץ לפני כניסת השבת. "מוקד העירוב" היה אחד מהאירגונים שידעו על כך לפני שבת. כרבע שעה לפני כניסת השבת התקשרו אל המוקד לשאול, איך עושים עירוב במלון באתונה, והאם צריך בכלל עירוב.

באותם דקות לא היה ברור היכן יאכלו, ומי יאכל, סיפרו להם שיאכלו כולם בחדר אוכל אחד, וא"כ שאל השואל אולי לא צריכים עירוב. אבל המשיב אמר לו שבמצב כזה שמדובר בעשרות אנשים שאינם קשורים זה לזה, והם מחוגים שונים, מסתבר שיהיו אנשים שיקחו את המאכלים לחדר ויאכלו לבד. וא"כ יש כאן שני מקומות אכילה שצריכים לערב.

באותם רגעים גם העירוב הפשוט איה קשה, כי עדיין לא ידעו מה יהיה, ולא היה תחת ידו של השואל להשיג פת בכמות של עירוב. אבל המשיב הוסיף ושאל האם אין שם חילונים, והשואל אמר שבדאי שמתוך אנשי הטיסה יהיו גם חילונים שיקבלו חדרים [וכן יש גויים מהאזרחים של המקום שאינם מאנשי הטיסה], לכן כדי לעשות עירוב, צריך לשכור מאחד מצוות הנהלה, שיש לו סמכות להיכנס לחדרים וכו'.

באותם דקות של כניסת שבת, לא היה פנאי לברר מי הוא בעל הסמכות לעשות שכירות, ולכן שאל השואל מה בכל זאת לעשות. במצב כזה הפתרון היה לנהוג כפי ההלכה במקום שאין עירוב, שלא מטלטלים. אבל מיד מצא לו המשיב, שהבעיה שלו תהיה רק שלא להכניס להוציא מחדר האוכל או מחדרי אנשים שיאכלו סעודת שבת בחדרם, אבל בין החדר שמשמש רק לשינה, לבין כל שאר המקומות שבבנין, מותר להעביר חפצים שהיו במקומות אלו, שמוגדרים כחצר.

נהג במקרה זה רואים שצריך לדעת את נושא העירוב, ואיסור הטלטול כשאין עירוב, גם אנשים שלא חשבו שיעשו למקום שאין להם אוכל בחדר, ואין להם אפשרות להעביר אוכל לחדר. פתאום נחתו במקום כזה.

לעשות בה צורת הפתח. והנה לכאורה יש לנו כלל הלכתי שכל פירצה פחות מ"י אמות, הרי היא כפתח, ומותרת באופן שיש בסמוך לה עומד מרובה על הפרוץ (שו"ע סי' ס"ב ס"ט) וא"כ כיון שרוחב השביל הוא רק שני מטרים, שזה פחות מ"י אמות [שהם 4.80 מטר לשיעור ח"ג, 5.70 בערך לשיעור חזו"א], הרי מספיק שהעומד מרובה על הפרוץ, ומדוע יש צורך לעשות צורת הפתח.

והנה בענין זה יש כמה נושאים, ואחד מהם הוא הדין שלמדו השבוע במסגרת החבורה להלכות עירובין עם השיעורים השבועיים. השו"ע (סי' ס"ה ס"ב) כותב שמבוי שנפרץ מצידו [שלא כלפי ראשו, אלא סתם פירצה בצד], אם רוחב הפירצה עד עשר אמות היא מותרת, מפני שהיא כפתח [וע"י עומד מרובה וכנ"ל], בתנאי שלא בקעי בה רבים, אבל אם בוקעים בה רבים, אפילו שהיא רק ארבעה טפחים צריך לתקנה, ולא מועיל שהעומד מרובה על הפרוץ. והטעם מבאר המשנ"ב (סק"י) בשם הלבוש, משום שמקום שמשמש למעבר מקבל שם של דרך הרבים, ולא סתם פתח, וכיון שהוא דרך, צריך תיקון של לחי או קורה או צורת הפתח כדין מבוי שיש בו כמה פתחים. ובשער הציון כתב שבכמה אחרונים כתבו שהטעם משום שנעשה כמבוי המפולש. כלומר, למרות שהפירצה מהצד והמקום אינו מפולש משני צדדים זה כנגד זה, אבל ע"י שהרבים בוקעים ועוברים, מקבל שם של מבוי מפולש, או עכ"פ דרך הרבים, שאינה ניתרת בעומד מרובה.

דין בקיעת רבים ברחובות שלנו

אבל כתב המשנ"ב שדין זה נאמר רק במבוי, משא"כ בחצר [שאין איסור של חצר המפולשת, ואם העומד מרובה על הפרוץ משני צדדי הפילוש, החצר מותרת]. אין בה את הדין של פירצה שהרבים בוקעים בה, ולכן גם אם אנשים יעברו דרך הפירצה, הם לא יבטלו את ההיתר שע"י עומד מרובה. ומסתפק המגן אברהם מה הדין ברחובות שלנו כיון שהרמ"א (בסימן שס"ג סעיף כ"ו) כותב שהיום לא נוהגים להתיר את הרחובות בלחי וקורה, משום שאין לרחובות שלנו דין מבוי, אלא דין חצר. ומבאר המג"א שם, כי למבוי צריך שני תנאים. א' שיהיו בתים וחצרות פתוחות לתוכו, דהיינו שתי חצרות שבכל חצר יש שני בתים. ב' שיהיה ארכו יותר על רחבו, וברחובות שלנו חסר התנאי הראשון, כי הבתים פרטיים ופתוחים לרחוב, ללא חצר משותפת לשני בתים [כך היה בזמן המג"א]. ולפי"ז מסתפק המג"א שמא גם לדיני פירצה הרחוב יהיה שווה לחצר ולא למבוי והמשנ"ב מביא שהרמ"א סיים דיש להחמיר, ועוד שהבית מאיר כתב שמדינא נוהגים דיני הפירצה ברחובות שלנו. וטעמו משום שדיני הפירצות תלויים רק בתנאי של ארכו יותר על רחבו, ואינם תלויים בדין של בתים וחצרות. ולכן רחובות שלנו שתמיד אורכם יותר מרוחב הרחוב, יש להם דין מבוי לענין פירצות ואינם כחצר, ואם יש פירצה שהרבים בוקעים בה, היא אוסרת את העירוב, וצריך לסגור אותה או לעשות בה "צורת הפתח". וכך פוסק המשנ"ב. ועיין בחזו"א (סי') שפקפק בהוראה זו, ולדעתו מקום שהוא כחצר יש בו היתר של עומד מרובה גם באופן שבוקעים בו רבים, ובמקום אחר כתב שהמחמיר תע"ב. ומ"מ לדעת המשנ"ב צריך להקפיד על פירצות המשמשות למעבר, לתקנם כראוי.

לפי"ז נחזור לשאלה הנ"ל, באופן שיש שביל שעוברים בו מרחוב הנמצא בשטח העירוב, לרחוב שנמצא מחוץ לעירוב, הרי זה דרך הרבים ממש, ולפי דעת המשנ"ב זה אוסר את העירוב, וחיביים לעשות בה צורת הפתח, כפי שנעשה בשבוע זה.

פירצה שהרבים עוברים דרך החצר

ויש להוסיף שדין זה אינו רק באופן שמדובר בשביל מסודר שמיועד למעבר, אלא גם במקרים שיש גדר שנשברה ואנשים מנצלים אותה למעבר, גם בזה הדין הוא שאם הרבים עוברים בה, היא אוסרת את הרחוב. אמנם בהרבה מקרים המעברים שבפירצות, אלו הם דרך חצרות פרטיות, או חצרות משותפות של בנינים, ואינם רחובות שמסורים לרבים. וכאן השאלה האם גם בפירצה שבחצר ממש, דהיינו שנקראת בלשונו חצר, יהיה את הדין של פירצה שבוקעים בה רבים, שאינה מותרת אפילו בפחות מ"י אמות, או שמא החצרות האלו יש להם דין חצר גמורה, שאינה נפסלת בבקיעת הרבים.

והנה לפי דברי המשנ"ב על פי הבית מאיר, יש לכאורה הגדרה ברורה, שאם החצר במצב שאורכה יותר מרחבה, [דהיינו הצד שנכנסים בו הוא הרחוב, והצד שהולכים מהפתח אל תוכו הוא צד האורך]. הרי זה שוב דומה למבוי שארכו יותר על רחבו, [וכעין מש"כ בשו"ע (סי' שס"ג סעיף כ"ז) שחצר שאורכה יותר על רחבה יש לה דין מבוי באופנים מסוימים, גם

לרגל ימי החנוכה הבעל"ט ניתן שוב להשיג את המשחק המרתק

"עירבוביה"

השבוע במבצע למזמינים דרך המכירות של "משנת יוסף". הכמות מוגבלת, הזריז נשכר!

